

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา หมายถึงการสร้างสมและการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ของมนุษย์เพื่อแก้ปัญหาและยังให้เกิดความเจริญทางพุทธิปัญญา จิตใจ สังคมและอนามัย ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคม ที่นำมาพัฒนาความสามารถของบุคคลในสังคม โดยการเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมให้บุคคลได้รับความสามารถและพัฒนาตนเองอย่างดีที่สุดตามที่ตนเองและสังคมปรารถนา กระบวนการศึกษาดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่คนรุ่นหนึ่งถ่ายทอดให้แก่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงต้องอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ ที่พยายามอธิบาย หรือให้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงคุณค่าหรืออุดมการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์จะพยายามจะเข้าให้ถึง ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นนอกสถานศึกษา แต่ดำเนินอยู่เป็นลำดับเป็นขั้นในสถาบันอุดมศึกษา

ศิลปวัฒนธรรมของไทยเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญแขนงหนึ่ง ที่ได้ศึกษาสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยอันเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นมรดกอันเกิดจากอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษ ที่ได้สืบทอดมาหลายศตวรรษ จึงเป็นสิ่งที่ดีงามแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์และเอกราชของชาติมาแต่อดีต ที่บรรพบุรุษได้แสดงออกตามความรู้ ความคิด ความเชื่อในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการสืบทอดวัฒนธรรมทางดนตรีไม่เหมือนกับการสืบทอดมรดกที่เป็นวัตถุ แต่การสืบทอดทางวัฒนธรรมทางดนตรีนั้น คนในสังคมต้องยอมรับความจริงในข้อหนึ่งว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มักมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ วัฒนธรรมบางอย่างไม่สามารถปรับให้เข้ากับชีวิตของคนในสังคมได้ก็สูญไปฉะนั้นในการสืบทอดวัฒนธรรมทางดนตรีของชาติใดก็ตามจะรุ่งเรืองเป็นที่นิยมของชนในชาติต่อ ๆ ไป หรือของชนชาติอื่นได้ย่อมจะต้องมีการสะสมและสืบเนื่องกันมาโดยไม่ขาดตอน ชาครະยะพยายามคิดค้นให้มีการพัฒนาจากของเดิมอยู่เสมอ และจะต้องเข้ากับของเดิมได้ ทั้งยังต้องส่งเสริมให้เผยแพร่ไปในหมู่

ของชาตินั้นเองและชาติอื่นด้วย และต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้า และเหตุการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

ดนตรีไทยนอกจากจะมีการศึกษาและอนุรักษ์ไว้ในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางดนตรีไทยของชาติแล้ว ยังได้ศึกษาในแง่ของวิชาชีพสาขาหนึ่งที่ได้พัฒนาขึ้นมาตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัย ตั้งแต่กำเนิดชนชาติไทย จนถึงปัจจุบันนี้ ระยะเวลาอันยาวนานในการสร้างสมและสืบทอดทางด้านดนตรีไทยดังกล่าว มีผลให้วิชาดนตรีไทยเริ่มเข้าสู่แบบแผนของการดนตรีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาทั้งในด้านเครื่องดนตรี การประสมวงดนตรี และบทเพลงต่าง ๆ อีกทั้งการจัดระบบทางการศึกษาวิชาชีพนครไทย ซึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ผู้บริหารประเทศได้ให้ความสำคัญของวิชาชีพนครไทยและให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาตลอดมา จึงเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพนครไทย และยกระดับวิชาชีพนครไทยที่เคยมีความคิดว่า วิชาดนตรีไทยเป็นวิชาของทาสที่บำเรอความสุขให้แก่ชนชั้นสูง สภาพสังคมที่เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ ได้เปิดโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพนครไทยให้มีการศึกษากันโดยทั่วไปและเปิดเผย ทั้งในราชสำนักและสำนักสามัญชนต่าง ๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพนครไทยจนมาถึงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น การปกครองระบอบประชาธิปไตย การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพนครไทยได้เริ่มเข้าสู่รูปแบบของการจัดการศึกษาตามระบบสากล โดยเปลี่ยนจากการศึกษาในราชสำนักและสำนักสามัญชน ซึ่งเคยเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาวิชาชีพนครไทยเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมในสมัยนั้น ให้เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ โดยรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา สถาบันการศึกษาที่ตั้งขึ้นแห่งแรกคือ โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์หรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน สถาบันดังกล่าวได้ถูกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของทางราชการ เพื่อบำรุงรักษาและเผยแพร่ นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ประจำชาติ เพื่อให้ศิลปินทางนครและ โขนละครภายในประเทศมีฐานะเป็นที่ยกย่องดั่งนานาประเทศ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ 2528: 10)

จากการสนับสนุนของผู้นำประเทศที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของดนตรีไทยตลอดมา วิชาดนตรีไทยได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นวิชาชีพชั้นสูงสาขาหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน สภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปคือ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหลักสูตรในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ได้เน้นการศึกษาในด้านดนตรีไทยมากขึ้น มีผลให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาปรับสภาพของสถาบันให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมตามหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา 4 ประการ คือ (1) การสอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการด้านกำลังคนของสังคม (2) การวิจัยค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ (3) บริการวิชาการแก่สังคม (4) ถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี (วิจิตร ศรีสอ้าน 2518: 11)

สถาบันอุดมศึกษาจึงได้เปิดสอนวิชาชีพดนตรีไทยขึ้น ได้เปิดสอน 2 รูปแบบคือ (1) มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตออกไปสอนดนตรีไทย (2) เพื่อออกไปประกอบอาชีพศิลปิน สถาบันที่เปิดสอนดังกล่าวคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สหวิทยาลัย สังกัดกรมการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แม้วิชาชีพดนตรีไทยได้พัฒนาขึ้นมาเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเปิดสอนในระดับอุดมศึกษาแล้วก็ตาม การเรียนการสอนในปัจจุบันยังต้องอาศัยบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญทางดนตรีไทยเข้าร่วมสอนควบคู่ไปกับนักวิชาการดนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษาทุกสถาบัน ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาขาดบุคลากรด้านนี้โดยเฉพาะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสืบทอดวิชาชีพดนตรีไทย ยังไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่า ควรจะมีการสืบทอดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับแต่ละสังคม หรือแต่ละสถานการณ์ของสังคมแต่ละสมัย และแนวทางในการสืบทอดจะอนุรักษ์ของเดิมไว้ หรือจะพัฒนารูปแบบให้เข้ากับช่วงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคแต่ละสมัย ปัญหาด้านบุคลากร การสืบทอดและแนวทางในการสืบทอดวิชาดนตรีไทยข้างต้น ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าควรดำเนินไปในแง่ใด ทั้งนี้เพราะวิธีการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยยังไม่มี การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มาก่อน ไม่มีเอกสารพอจะอ้างอิงได้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่คืออย่างไร จึงเป็นเรื่องยากที่จะตัดสินใจในการกระทำต่อไป การวิจัยเรื่องพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทย จึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2529) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทย เพื่อให้เป็นหลักฐานสำหรับการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทยอีกทั้งเป็นหลักฐานสำคัญในการอนุรักษ์วิชาชีพดนตรีไทยและด้านวัฒนธรรมไทย เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของมรดกแห่งศิลปะ และวัฒนธรรมทางดนตรีไทยในอดีตทั้งยังถือเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ และถือเป็นเยี่ยงอย่างในการปฏิบัติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความเป็นมาของการศึกษาวิชาคนตรีไทย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษา
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในด้านการจัดและดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาคนตรีไทย ในส่วนของการรับเข้าศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอน และสถานภาพทั่วไปของผู้จบการศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการค้นคว้าจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลโดยตรง และได้ตรวจสอบความเชื่อถือได้ถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยถือว่า ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูล ที่ถูกต้องและเชื่อถือได้
2. ในส่วนของข้อมูลที่ไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนตรีไทยแทน ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลที่ต้องการและเชื่อถือได้

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

วิชาชีพ หมายถึง วิชาชีพชั้นสูงที่ต้องทำการศึกษาย่างมีระบบในระยะเวลาที่เหมาะสมต้องใช้สติปัญญาในการศึกษา มีหน่วยงานกลางสำหรับยกมาตรฐานของผู้ร่วมวิชาชีพ มีจรรยาบรรณเป็นรากฐานในการปฏิบัติงานของสมาชิก

วิชาชีพคนตรีไทย หมายถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อประกอบวิชาชีพคนตรีไทยทั้งในด้านการสอนคนตรีไทย และในด้านศิลปิน

หลักสูตรและการสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับคนตรีไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา รายวิชาที่เปิดสอน หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง วิธีการสอนและการประเมินผล

ดนตรีไทย หมายถึงดนตรีที่เป็นดนตรีที่เป็นแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาชีพนครไทยในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีไทย การประสมวงดนตรีไทย เพลงไทย คีตกวี และนักดนตรีไทย และทฤษฎีเกี่ยวกับดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทย หมายถึง เครื่องคีย์ เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า

การประสมวงดนตรีไทย หมายถึง วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี

เพลงไทย หมายถึง เพลงไทยเดิม

ราชสำนัก หมายถึง การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพนครไทยที่ใช้วังต่าง ๆ เป็นสถานศึกษา

สำนักสามัญชน หมายถึง การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพนครไทยโดยสามัญชนที่ใช้บ้านและวัดเป็นสถานศึกษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ตอนคือ

1. ลักษณะวิชาชีพชั้นสูง
2. แนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีไทย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะวิชาชีพชั้นสูง

กู๊ด (Good 1959:415) ได้ให้ความหมายของวิชาชีพ (Profession) ไว้ว่าวิชาชีพคือ อาชีพซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเตรียมในระยะเวลาอันยาวนานและอบรมวิชาเฉพาะในระดับอุดมศึกษา และมีการกำหนดกฎเกณฑ์จรรยาแห่งอาชีพนั้น ๆ

จัวร์นัล พูลพัณณ์ (2514: 180-181) ได้กล่าวถึงการพิจารณาลักษณะของวิชาชีพตามเกณฑ์ของ ไลเบอร์แมน (Myron Liberman)ว่า

1. เป็นบริการสังคม (Social Service) ที่มีลักษณะเจาะจงและจำเป็น
2. เป็นอาชีพที่เน้นหนักในวิธีการปฏิบัติที่ต้องอาศัยสติปัญญา เป็นงานที่ใช้กำลังปัญญา ยิ่งกว่ากำลังกาย

3. เป็นอาชีพที่ต้องใช้เวลาฝึกฝนอบรมเฉพาะอย่างเป็นเวลานาน
4. เป็นอาชีพที่มีความเป็นอิสระในตัวเองอย่างเต็มที่ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับรายบุคคลและใน
ฐานะกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ
5. เป็นอาชีพที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านความรับผิดชอบและการ
กระทำของผู้ประกอบการอาชีพ ภายใต้อุปสรรคแห่งความมีอิสระในการประกอบอาชีพนั้น
6. เป็นอาชีพที่เน้นหนักในการให้บริการต่อสังคม ยิ่งกว่าการหวังกำไรจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
ด้วยเหตุที่ว่า มูลเหตุแห่งการรวมกลุ่มและการกระทำนั้นก็เพื่อให้บริการแก่สังคม
7. เป็นอาชีพที่กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจในการปกครองตัวเอง
8. เป็นอาชีพที่มีจรรยาบรรณที่ เข้าใจเป็นที่แจ่มแจ้ง และในส่วนที่ยังมีความคลุมเครือ
เป็นที่สงสัยก็ได้มีการตีความ ด้วยตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

วิจิตร ศรีสอาด (2512: 17-18) ได้กล่าวถึงวิชาชีพว่า ควรพิจารณาจากลักษณะ
ดังนี้

1. จะต้องมีการต่อสังคมไม่ซ้ำซ้อนกับสาขาอื่น
2. จะต้องมียุทธศาสตร์ให้การศึกษาแก่สมาชิกของอาชีพยาวนานพอสมควร อย่างน้อย
ควรถึงปริญญาตรีขึ้นไป
3. สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูงจะต้องมีเสรีภาพในการใช้วิชาชีพนั้น ๆ
4. จะต้องมียุทธศาสตร์
5. จะต้องมีส่วนรวมวิชาชีพ ซึ่ง เป็นศูนย์กลางสำหรับยกมาตรฐานและเผยแพร่วิชาการ
ของวิชาชีพ เป็นศูนย์กลางสำหรับความสัมพันธ์ของผู้ร่วมอาชีพเดียวกัน

จรูญ มลิินทร์ (2505: 435) ได้ให้ความหมายของวิชาชีพว่า

วิชาชีพ หมายถึงอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพออย่างสูง อาชีพประเภทนี้จะต้องใช้สติปัญญาอย่างสูง
และได้กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของอาชีพประเภทนี้ว่า ประกอบด้วยลักษณะ 2 ประการคือ

1. ใช้เวลาศึกษานาน คือการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย เปลืองเงิน เปลืองเวลา ผู้ศึกษาจะ
ต้องเป็นคนมีสติปัญญาสูง
2. มีจรรยาบรรณประจำอาชีพนั้น ๆ คือ จรรยาของครู จรรยาของแพทย์

ละม้ายมาศ ศรหัตต์ (2510: 15-20) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญที่ใช้ในเกณฑ์ในการพิจารณาว่าวิชาชีพหรืออาชีพใด ก็ตาม เป็นวิชาชีพชั้นสูงตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ไว้ดังนี้

1. วิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาเฉพาะในระดับสูง จะต้องใช้ความสามารถทางสมองในระดับสูงด้วย
2. วิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นวิทยาการการปฏิบัติแต่เพียงอย่างเดียว
3. วิชาชีพชั้นสูง ต้องมีระบบควบคุม

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524: 28-31) ได้กล่าวถึงลักษณะวิชาชีพชั้นสูง (Professions or Learned Professions) ว่า เป็นวิชาชีพที่ต้องเรียนและต้องทำการศึกษากันอย่างมีระบบ ระเบียบ ในระยะเวลาที่เหมาะสม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยตรง ที่จะผลิตบุคลากรให้กับวิชาชีพ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าวจะต้องคำนึงถึง 3 ขั้นตอนคือ (1) ตอนรับเข้าศึกษา (2) ตอนให้การศึกษา (3) ตอนจบการศึกษา และได้กล่าวถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่ 3 ขั้นตอนว่า

. . . การรับเข้าเป็นด่านแรกและเป็นด่านที่สำคัญของคณะวิชาชีพ และรวมไปถึงคนที่เข้าสู่วิชาชีพด้วย ในบางสถาบันจึงกำหนดกฎเกณฑ์และวางแนวทางในการรับเข้าไว้อย่างรัดกุม บางแห่งกำหนดไว้ในหลักสูตร บางแห่งจะมีลำดับขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าจะได้คนที่ดีและเหมาะสมจริง ในการให้การศึกษาที่เช่นเดียวกัน แต่ละคณะวิชาชีพจะต้องจัดหลักสูตรและวิธีการสอนให้เข้มข้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเมื่อนักศึกษาจบแล้วมีความสนใจเชื่อมั่น และทำงานได้อย่างเพียงพอ ในตอนจบการศึกษาก็เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่คณะวิชาชีพจะต้องรับผิดชอบ และมีขั้นตอนที่ชัดเจนที่จะวัดว่าบุคคลผู้นั้นสามารถเข้าสู่การอาชีพได้อย่างไม่มีปัญหา บางอาชีพจึงต้องฝึกงาน บางอาชีพมีการจัดปัจฉิมนิเทศเพิ่มเติมอีก . . .

จีรพันธ์ พูลพัฒน์ (2514: 182-184) ได้สรุปลักษณะสำคัญของวิชาชีพชั้นสูงไว้ 6 ประการ คือ

1. วิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพเฉพาะในระดับสูง มีเนื้อหาสาระเป็นของตนเอง กำหนดมาตรฐานการรับไว้สูงพอสมควร และมีระยะเวลาในการให้การศึกษาแก่สมาชิกเป็นเวลานานพอสมควรหรืออย่างน้อยปริญญาตรีขึ้นไป
2. สมาชิกวิชาชีพชั้นสูง ต้องมีการสัมมนาและเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวิจัยเพื่อให้ความรู้ในอาชีพนั้น ๆ ขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น

3. สมาชิกวิชาชีพชั้นสูง จะต้องมีเสรีภาพในการใช้วิชาชีพของตน สามารถกำหนดมาตรฐานของตนเองได้
4. วิชาชีพชั้นสูง จะต้องเป็นบริการสังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ไม่เข้าซ้อนกับอาชีพอื่น
5. วิชาชีพชั้นสูง จะมีจรรยาบรรณสำหรับเป็นรากฐานในการปฏิบัติการของสมาชิกให้เหมาะสมตามลักษณะของวิชาชีพนั้น ๆ
6. วิชาชีพชั้นสูง จะต้องมีความรับผิดชอบที่ก่อตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป ลักษณะวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่จะต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ที่จะจัดการศึกษาอย่างมีระบบในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อผลิตบุคลากรในวิชาชีพนั้น ๆ ให้แก่สังคมที่ไม่เข้าซ้อนกับอาชีพอื่น และมีจรรยาบรรณเป็นรากฐานในการปฏิบัติงานของสมาชิก ในการจัดและดำเนินการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรออกสู่สังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องพิจารณาบุคคลที่เข้าศึกษา 3 ชั้นตอน คือ (1) ตอนรับเข้าศึกษา (2) ตอนให้การศึกษา (3) ตอนจบการศึกษา

แนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับคนตรีไทย

คนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสะสมมาแต่ในอดีตจนสืบต่อมาถึงปัจจุบัน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ศึกษากันมาอย่างมีระบบระเบียบแบบแผนเช่นเดียวกับศาสตร์สาขาอื่น การสืบทอดวัฒนธรรมทางคนตรีนั้นไม่เหมือนกับการสืบทอดวัฒนธรรมทางค่านิยม เพราะวัฒนธรรมทางคนตรีหากไม่ได้รับการยอมรับของสังคมในแต่ละสมัย ก็ย่อมสูญหายไป เกี่ยวกับการสืบทอดทางวัฒนธรรมทางคนตรีนั้น วิเชียร กุลคัตต์ (2500: 29) ได้กล่าวไว้ว่า

. . . วัฒนธรรมทางคนตรีของชาติใดก็ตาม จะรุ่งเรืองเป็นที่นิยมของชนในชาติใด ๆ ไปหรือของชนชาติอื่นได้ ย่อมประกอบด้วยองค์ 4 ประการ กล่าวคือ (1) จะต้องมีกระแสสังคมและสืบทอดมาโดยไม่ขาดตอนขาดระยะ (2) จะต้องไม่ปล่อยให้มืออยู่อย่างใดก็คงมีอยู่อย่างนั้น หรือหายทกตกหายไปตามกาลเวลา แต่ตรงกันข้ามจะต้องพยายามศึกษาค้นคว้าให้มีแปลกใหม่เพิ่มเติมจากของเดิมอยู่เสมอและต้องให้เข้ากันด้วยดีกลมกลืนกับของเก่าด้วย (3) จะต้องส่งเสริมเพื่อเผยแพร่ไปในหมู่ของชนชาตินั้นเอง และถ้าสามารถทำได้ก็ให้เผยแพร่ไปถึงชาติอื่นทั้งใกล้และไกลได้ด้วยก็ยิ่งดี (4) จะต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพและสิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าและเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ซึ่งวัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยของไทย ได้พัฒนาการขึ้นมาจากการสืบทอดเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติจนพัฒนาขึ้นมาเป็นวิชาชีพหนึ่งที่ทำการศึกษากันในสถาบันการศึกษาปัจจุบัน ซึ่งในอดีตก็ได้มีการยกอาชีพดนตรีไทยเป็นอาชีพของชนกลุ่มหนึ่งเช่นเดียวกัน รูปแบบอาชีพดังกล่าวจะปรากฏออกมาในลักษณะของหน้าที่ของไพร่ หรือทาส หรือสามัญชนที่จะบำเรอความสุขให้กับชนชั้นสูงของสังคมอย่างหนึ่ง และการยกอาชีพนักดนตรีไทยเพื่อประกอบอาชีพและทำมาหาเลี้ยงชีพอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งดนตรีไทยได้เข้าไปมีบทบาทในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมาตั้งแต่ในอดีต ทั้งในส่วนของราชสำนักสามัญชน ที่จำเป็นต้องนำดนตรีไทยเข้าไปใช้เพื่อบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความศรัทธาในพิธีกรรมต่าง ๆ และเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ในแก่งานนั้น ๆ ดังที่ ปรานี วงษ์เทศ (2521: 22) ได้วิเคราะห์ดนตรีไทยในแง่ของมานุษยวิทยาอย่างคร่าว ๆ พบว่า

... ดนตรีไทยนั้นมีลักษณะโครงสร้างที่สะท้อนถึงลักษณะโครงสร้างของสังคมของไทย ดนตรีไทยเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินจนกระทั่งถึงชาวนาชาวบ้านทั่วไป ในอดีตนั้นในชีวิตของคน ๆ หนึ่งยากนักที่จะไม่ได้ผ่านขั้นตอนของชีวิตที่ต้องมีดนตรีเข้ามามีส่วนด้วยตั้งแต่เกิด โกงจุก ทำขวัญ บวชนาค แต่งงาน ทำบุญ จนถึงงานศพ ดนตรีไทยจะเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเหล่านี้ จะแยกออกจากกันไม่ได้

บทบาทของดนตรีไทยแต่เดิมมาจนถึงปัจจุบันได้จำแนกบทบาทตามหน้าที่ได้ 3 สถานะ คือ

(1) ประกอบพิธี เช่นพิธีกรรมทางศาสนา (2) ประกอบการแสดง (3) ชับกลุ่ม แบ่งได้ 3 ลักษณะคือ ชับเล่าเรื่อง เช่นขับเสภา กล่อมขวัญ เช่นกล่อมพระบรรทม กล่อมขวัญนาค กลุ่มขวัญสัตว์ กลุ่มขวัญวัตถุในพิธีหลวง และกล่อมบรรยากาศ คือการบรรเลงดนตรีในงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานมงคลและอวมงคล (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในดนตรีไทยอุทิศศึกษาครั้งที่ 17 2529: 26-27)

จะเห็นได้ว่าบทบาทของดนตรีไทยได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตคนไทยในทุกระดับ อย่างไรก็ตามการศึกษาดนตรีไทยที่ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้น สังคมไทยได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับดนตรีไทยออกเป็น 2 แนวคิดหลัก กล่าวคือ

1. แนวคิดที่ว่าดนตรีไทยเป็นสิ่งไม่ดีและเป็นวิชาชีพของชนชั้นต่ำของสังคม สาเหตุของการมองวิชาชีพดนตรีไทยในแง่ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า มาจากสาเหตุ 2 ประการ กล่าวคือ

1.1 เกิดจากความคิดของชนชั้นปกครองประเทศในสมัยก่อน ทั้งนี้สืบเนื่องจาก สังคมไทยในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ที่ได้แบ่งชนชั้นของสังคมที่เห็นได้อย่างชัดเจน ออกเป็น 4 ชนชั้น กล่าวคือ ขุนนาง เจ้านาย ไพร่ และทาส ซึ่งชนชั้นเจ้านายและขุนนางถือตัวเอง ว่าเป็นบุคคลชั้นสูงของสังคม มีหน้าที่ปกครองประเทศ ส่วนไพร่ และทาสนั้น เป็นชนชั้นของสามัญชน ที่มีหน้าที่รับใช้ชนชั้นสูง ที่ปกครองประเทศมีหน้าที่กำหนดนโยบายหรือสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ให้มีขึ้นตาม ความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้ปฏิบัติคือ ไพร่ หรือทาส ผลจากการแบ่งชนชั้นในสังคมนี้เอง ได้ส่งผล มีถึงการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยที่ได้เกิดเป็นแนวคิดที่ฝังอยู่ในจิตใจของคนไทยส่วนมากมาจนถึงปัจจุบัน คือ วิชาชีพคนตรีไทย เป็นวิชาชีพของไพร่และทาสที่จะบำเรอความสุขให้กับชนชั้นสูง คำว่า "ไพร่" และ "ทาส" เป็นคำที่ชนชั้นปกครองได้กำหนดขึ้นมาใช้ ซึ่งไพร่และทาสดังกล่าวมีหน้าที่ปฏิบัติรับใช้ เพื่อสนองความต้องการของชนชั้นสูง ดังที่ สมเด็จพระญาณวิธานนันทวงศ์ (2506: 239) ได้ กล่าวไว้ว่า

. . . ที่ตำราหมอกุและตำรายาทำไม้จึงมีคกคั้น ส่วนตำราร้องรำทำไม้จึงไม่มีคคคก็เห็นเหตุ นั้นก็ เหมือนกับสิ่งทั้งปวงเมื่อมีความต้องการจึงมีจำหน่าย อันตำราหมอกุหมอยานั้นเป็นวิชา ชีพแห่งพลเรือน มีคนต้องการรู้จึงมีคนจำหน่ายให้แก่กัน ส่วนตำราร้องรำนั้น เป็นวิชาของทาส สำหรับบำเรอความสุขให้แก่เจ้านาย คนพลเรือนย่อมเกลียดกลัว จนมีคำสอนว่า อย่าตีกลอง แหกพาทให้ใจแตก มันไม่เป็นผล ดังนี้เป็นต้น เพราะเห็นว่าไม้ดี ไม่มีใครต้องการ จึงไม่มี คนเขียนตำราเพื่อสอน . . .

ความเห็นดังกล่าวเป็นความเห็นของชนชั้นสูงของสังคมที่ได้เขียนออกมาเพื่อให้เห็นค่านิยมที่มีต่อ วิชาชีพคนตรีไทยว่าเป็นวิชาของไพร่และทาส ซึ่งเป็นวิชาของคนชั้นต่ำในสังคม นอกจากนี้ยังมี ความคิดและกฎหมายของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของบุคคลที่มีอาชีพคนตรีและนาฏศิลป์ ใน กฎหมายตอนหนึ่งที่ได้กล่าวถึงลักษณะพยานว่าด้วยบุคคลประเภทที่เป็นพยานศาลได้หรือไม่ได้ ได้กล่าวถึงบุคคลที่ห้ามเป็นพยานศาล คือผู้ที่ศาลไม่เชื่อ ก็ได้มีพวกร้องรำทำเพลงรวมอยู่ด้วย ดังปรากฏในกฎหมายราชบุรีซึ่ง สังค ภูเขาทอง (2530: 55) ได้นำมากล่าวไว้ว่า

. . . พระอัยการลักษณะพยานฟังมิได้ ท่านกล่าวไว้สามสิบสาม ถ้าด้านต้องบพห้าม จะฟังความเอามิได้ ยกโทษใส่ส่อเสียด ช่างเหล็กหล่อเกือกทอง คนขับร้องรำระบำ หมอกอกทำโจรประมง นักเลงโรงเล่นบ่อนเบี้ย จริตเสียพิกล ไม่เชื่อผลสี่ลห้า สี่ลแปด . . .

นอกจากนี้แม้บทกลอนบางบทที่เขียนขึ้นมาได้สะท้อนให้เห็นถึงวิชาชีพคนตรีและละครต่าง ๆ ซึ่งสะท้อน ออกมาให้เห็นถึงความคิดที่มีต่อวิชาชีพดังกล่าว ดังบทดอกสร้อย คือ

บทเอยบทดอกสร้อย	ไซ่แต่งให้เด็กน้อยเจ้าสรวลเส
จงร้องเล่นเป็นเวลาผ่อนฮาเฮ	แทนล่ำล้ายเกที่ตามมา
อันยี่เกลามกตลกเล่น	รำเต้นสั่นอายุไม่ช่ายหน้า
ไม่ควรจะจกจำเป็นคำรา	มักจะทำเสียคนบ่นบ๊ เอย

(สังค ภูเขาทอง 2530: 53) และวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ที่สุนทรภู่ได้เริ่มแต่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งสมัยนั้นสุนทรภู่อุอยู่ในชนชั้นของไพร่ ที่ได้แต่งบทวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ที่เกี่ยวกับเรื่องของชนชั้นสูงของสังคม ซึ่งทัศนหนึ่งที่ได้มองวิชาชีพคนตรีว่าเป็นวิชาที่ต่ำ เป็นวิชาชีพเดินกินรำกิน ที่ใคร ๆ ก็สามารถจะศึกษาได้ดังตอนหนึ่งของเรื่องพระอภัยมณีได้กล่าวว่่า

อันคนตรีปีพาทย์ตะโพนเพลง	เป็นนักเลงเหล่าโลนเรื่องโชนหนัง
แต่พวกกู่ผู้หญิงที่ในวัง	มันก็ยังเรียนรำได้ชำนาญ
อันวิชาอาวุธและโล่เขน	ชอบแต่เกณฑ์ศึกเสือเชื้อทหาร
เป็นกษัตริย์จักรพรรดิพิศดาร	มาเรียนการเช่นนี้ด้วยอันใด

(องค์การคำคุณสุภา 2505: 9)

1.2 ความเชื่อที่เกิดจากอิทธิพลของพุทธศาสนา ศาสนาเข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนไทยตั้งแต่โบราณ พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของไทย ที่ได้กำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับด้านคนตรีไว้ในอุโบสถศีลข้อที่ 7 ที่ห้ามการฟ้อนรำ ห้ามขับร้อง ห้ามทำเพลง ห้ามดูในสิ่งที่เป็นสิ่งยั่วชวนใจนำไปสู่อบายมุข ซึ่งการห้ามดังกล่าวก็เป็นการมองวิชาคนตรีเป็นวิชาที่ไม่ดี ให้นำบุคคลผู้เข้าไปสัมผัสให้ออกไปสู่ในทางของความหายนะ จึงเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง แม้ศาสนาพุทธนั้นได้นำคนตรีไทยเข้ามาบรรเลงประกอบพิธีกรรมในทางศาสนาก็ตาม แต่คนตรีไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำเป็นสำหรับพิธีกรรมทางศาสนา เช่นศาสนาคริสต์หรือศาสนาฮินดู

2. แนวคิดที่เห็นว่าคนตรีไทยเป็นศิลปะชั้นสูงที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งคนตรีไทยก่อให้เกิดความบันเทิงใจแก่ผู้ฟัง ดังตอนหนึ่งของเรื่องพระอภัยมณีที่สุนทรภู่ได้แต่งขึ้น ได้กล่าวถึงความกิดเกี่ยวกับคนตรีในแง่ที่เป็นสิ่งที่ดีไว้ว่า

อันคนตรีมีคุณทุกอย่างไป	ย่อมมิใช่ได้คั่งจินคาคำบุรินทร์
ถึงมนุษย์ครุฑหาเทวราช	จตุบาทกลางป่าพนาสิน
แม้ที่เราเป่าไปให้ไคยนิ	ก็สุคลสันโทโสที่โกรธา
ให้ใจอ่อนนอนหลับลิ้มสติ	อันลัทธิคนตรีที่หนักหนา
ซึ่งสงสัยไม่สิ้นในวิญญา	จงนิทราเถิดจะเป่าให้เจ้าฟัง

(องค์การคำคุณสุภา 2505: 11)

และในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ได้ให้การสนับสนุนด้านดนตรีไทยมาก ดังคำกลอนบทหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า "ชนใดไม่มีดนตรีกาลในสันดานเป็นคนชอบกลั่น" ซึ่งพระองค์ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับด้านดนตรีว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ทุกคนควรจะมีไว้ และจากพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้กล่าวถึงวิชาดนตรีไทยไว้ว่า

ศิลปของชาติไทย เป็นพยานอันหนึ่งที่แสดงว่าชาติไทยเป็นคติที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ การที่จะรักษาแบบแผนความเจริญรุ่งเรืองนี้ไว้มิให้เสียรูป ควรที่จะได้รวบรวมศิลปของไทยไว้มิให้เสื่อมศูนย์ เพราะในปัจจุบันนี้มีศิลปของชาติอื่นเข้ามาปะปนอยู่เป็นอันมาก อาจทำให้ศิลปของไทยเราซึ่งอยู่ในระดับที่งามอยู่แล้ว ผันแปรไปได้ วิชาดนตรีไทยเป็นศิลปสำคัญที่ชาติไทยเราได้รับเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคนแล้ว โดยครูอาจารย์ในสมัยก่อนได้รับฝึกหัดไว้แล้วถ่ายทอดให้แก่ศิษยานุศิษย์สืบต่อกันมาด้วยความทรงจำเป็นพัน . . . (กรมศิลปากร 2514: บทนำ)

จากความคิดและความเชื่อในทางดนตรีไทยที่มีความขัดแย้งกันอยู่ในตัวของบุคคลผู้บริโภคนั้นทำให้แบ่งความคิดเกี่ยวกับดนตรีไทยออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดี และส่วนที่คิดว่าดนตรีไทยเป็นสิ่งที่ไม่ดี ในส่วนของตัวคนตรีนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวมันเอง เพียงแต่ถูกกำหนดให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ในแต่ละสังคมและแต่ละสมัย ซึ่งสังคมทุกสังคมได้บริโภคดนตรีที่เหมือนกัน มีลักษณะเดียวกัน แต่ได้มองไปคนละแง่ ซึ่งดนตรีไทยในราชสำนักกับดนตรีไทยของสามัญชนหากจะแตกต่างกันก็ในด้านเวลาและสถานที่เท่านั้น ดังที่ สุนทรภู่ วงษ์เทศ ("ดนตรีของชาวสยาม": 22) ได้กล่าวไว้ว่า

. . . เพราะในความเป็นจริงแล้วเจ้านายหรือขุนนางในวังจะไม่มีหน้าที่เป็นศิลปิน ทางดนตรีและขับร้องลำ จริงอยู่ที่ว่าเครื่องดนตรีและแบบแผนทางการบรรเลงอันศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมในราชสำนักนั้น เจ้านายในราชสำนักเป็นฝ่ายคัดสรรใจเลือกสรรรับแบบแผนนั้นเข้ามา แต่เมื่อได้เลือกสรรแล้วไม่ได้ลงมือปฏิบัติเป็นศิลปินด้วยตัวเอง หากมอบหน้าที่เหล่านี้ให้กับบรรดาข้าพระหรือเลกวัชที่เป็นไพร่ข้าทาสประเภทต่าง ๆ ที่มีความสามารถเป็นผู้ทำหน้าที่ . . . ลักษณะการประสมประสานทางดนตรีกาลจึงเกิดขึ้น ประเพณีของหลวงจากราชสำนักที่ไพร่ฟ้าข้าทาส เป็นผู้ปฏิบัติก็ส่งอิทธิพลไปสู่ประเพณีของราษฎรในหมู่บ้านโดยไพร่ฟ้าข้าทาส ศิลปินเหล่านี้เป็นผู้นำแบบแผนเข้าไปเองก็ในโอกาสนี้เองที่ราษฎรในหมู่บ้านได้ความรู้ใหม่จากต่างประเทศโดยผ่านตัว ศิลปิน ไปพัฒนาเครื่องดนตรีและแบบแผนการบรรเลงของพื้นบ้านพื้นเมืองที่สืบทอดมาช้านานนั้นให้ทันสมัยขึ้น บางทีก็ลอกเลียนแบบจากราชสำนักโดยตรง และในที่สุดก็สามารถตอบสนองความต้องการของราชสำนักและสังคมในช่วงต่อไปได้ ฝ่ายราชสำนักจึงนำประเพณีของราษฎรนั้นไปใช้ในราชธานีอีกครั้งหนึ่ง ลักษณะหมุนเวียน

เปลี่ยนกันรับและส่งประเพณีให้แก่กันนั่นเองที่ทำให้เกิดพัฒนาที่ก้าวหน้าทางดนตรีกาลอันเป็น
 วัฏจักรไม่รู้จบ

แนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีไทยที่ส่งผลถึงการศึกษาวิชาชีพนครไทย

ผลจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการดนตรีไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลมาถึง
 การศึกษาวิชาชีพนครไทยอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยแยกแนวคิดหลักเกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพนครไทย
 ออกเป็น 2 ประการคือ

1. การศึกษาวิชาชีพนครไทยไม่มีตำราเข้ามาช่วยในการสอน ซึ่งสืบเนื่องจาก
 ความเชื่อที่ว่าวิชาดนตรีเป็นของชนชั้นต่ำของสังคม เป็นวิชาที่เต็นกินรำกิน เป็นวิชาของทาสหรือ
 โพรที่ทว่าหน้าเท้าเรอความสุขให้กับชนชั้นสูง กลุ่มของทาสหรือโพรคังกล่าวไม่ได้รับการศึกษาเช่น
 บุคคลชั้นสูง จึงไม่มีความรู้ในการบันทึก และไม่ให้ความสำคัญของการบันทึกมากเท่ากับการจำ
 ต่อ ๆ กันมา ซึ่งการจำนั้นได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา ความผิดพลาด อาจเกิดขึ้นได้ง่าย การสืบเนื่อง
 ในระยะต่อมาไม่เหมือนของเก่าและไม่มีหลักฐานในการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง

2. การผูกขาดความรู้ไว้กับครูเพียงผู้เดียว ผลของการไม่มีตำราในการสอน ครูใน
 ทางนครไทยถือเป็นศูนย์รวมแห่งวิชาชีพนครไทยทั้งหมด หรือเป็นขุมวิชาที่ผู้ต้องการศึกษาจะต้อง
 เข้าฝากตัวเป็นศิษย์จึงสามารถเข้าศึกษาได้ ครูในทางนครไทยต่างคนต่างก็มีความคิดที่
 สร้างสรรค์เป็นของตนเอง และไม่คอยยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น คือถือตนเองเป็นใหญ่ ปกปิด
 เทคนิคกลเม็ดต่าง ๆ ในทางนครที่คิดว่าดีและสำคัญไว้เป็นความลับมิให้ฝ่ายหนึ่งล่วงรู้ นอกจาก
 บุคคลที่อยู่ในกลุ่มหรือคณะของตนจนกลายเป็นว่านักนครไทยหวงวิชา (สังข์ ภูเขาทอง
 2526: 21) ซึ่งผลดังกล่าวทำให้การศึกษาวิชาชีพนครไทยอยู่ในเฉพาะกลุ่มของบุคคลเฉพาะกลุ่ม
 เท่านั้น วิชาชีพนครไทยจึงไม่ได้แพร่หลายโดยทั่วไปดังที่ ชื่น ศิลปบรรเลง (สัมภาษณ์) ได้กล่าว
 ถึงการสอนนครไทยของหลวงประดิษฐไพเราะว่า "อายุ 60 ปี คุณพ่อต้องการเปิดวิชาให้บุคคลทุกทิศ
 มาต่อเพลง คุณพ่อจะให้ตามความสามารถของแต่ละคน" ผลของความเชื่อที่ว่านครไทยเป็นวิชาชีพ
 ชั้นสูงที่มีค่า การถ่ายทอดที่มีระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดสืบทอด
 ต่อ ๆ กันมาเป็นประเพณี ไม่ให้ประพจน์นกรรณนกรอยตามทีครูได้สอนไว้ การประพจน์หรือปฏิบัติ
 นกรรณนกรอยถือเป็นการปฏิบัติที่ไม่เคารพต่อครู ดังที่โบราณจารย์ได้กล่าวไว้ว่า "ให้ถือว่าเรามี

วิชาความรู้มาต่อครู ต้องเข้าใจว่าตนเป็นศิษย์มีครูต้องถือคำสั่งสอนของครูไว้ให้มัน . . . เมื่อได้เรียนวิชามาและมีความรู้มากขึ้นก็ ก็อย่าลบหลู่ครูอาจารย์หรือคิอ่านต่อสู้อุครูด้วยความรู้ของตนเอง (ปรียัติธรรมธาคา 2439: 51 อ้างถึงใน ธวัช ชุ่ม) ไครภูมิใจในวิชาของทนกก็กล่าวได้ว่าเป็นศิษย์มีครู การกระทำอันใดถ้าอาจจะทำได้มากกว่าหนึ่งทางและทางนั้นช้คแย้งกัน เรามักจะเลือกทำตามแบบที่ครูสอน ถ้ามีใครท้วงติเตียนก็ตอบว่า ทำตามแบบครู หรือถ้าใครทำผิดแบบผิดประเพณีก็ถูกติว่าเป็นศิษย์นอกครู และถ้าใครบังคับอาจทำอะไรที่เลวร้ายต่อครูก็ถูกติเตียนว่าศิษย์ล้างครู ความศรัทธาของศิษย์ที่มีต่อครูที่ถูกปลูกฝังมาเป็นเวลาช้านาน ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ซึ่งผลของการศึกษาวิชาสี่พันครไทยที่ไม่มีตำราเข้ามาเกี่ยวข้องกับกำรบันทึก กำรศึกษาที่อาศัยความจำเป็นหลักในการสืบทอด บทเพลงต่าง ๆ ไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การศึกษาในภาคปฏิบัติที่ต้ออาศัยครูเป็นหลักในการถ่ายทอดความรู้และทักษะตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ในกำรศึกษาคณตรีไทย ครูในทางคณตรีไทยจึงเป็นศูนย์รวมแห่งความรู้ทางคณตรีไทยทั้งปวง และธรรมชาติของการสอนคณตรีไทยที่ครูมีอิสระในการถ่ายทอด ต่างคนต่างมีความคิดต่าง ๆ กัน จึงจะสังเกตได้จากบทเพลงที่เป็นเพลงเดียวกันแต่ทางครูต่างก็แต่งเป็นทางของตนเอง ซึ่งกำรถ่ายทอดความรู้ในทางคณตรีไทยเป็นไปในลักษณะของการ เก็บวิชาความรู้ส่วนหนึ่งซึ่งไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนทั้งหมด ทั้งนี้เพราะเกรงว่าศิษย์ที่มีความรู้เท่าเทียมครูจะคิดล้างครู ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลถึงกำรศึกษาวิชาสี่พันครไทยที่จะต้อค่อย ๆ สูญสิ้นไปทีละน้อย ๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไปพร้อม ๆ กับกำรสูญสิ้นชีวิตของครูแต่ละคน ที่ได้เก็บความรู้และเทคนิคเฉพาะของการบรรเลงและบทเพลงบางบทไว้กับตนเอง โดยที่ไม่มีโอกาสได้เผยแพร่ให้แก่ผู้เรียนคนใด ซึ่งกำรศึกษาวิชาสี่พันครไทยหากไม่มีการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาแทนที่ส่วนที่สูญสิ้นไป ทั้งในด้านบทเพลง เทคนิคการบรรเลง เครื่องคณตรี และการประสมวงคณตรี อีกทั้งกำรสนับสนุนให้ศิลปินได้สร้างผลงานด้านคณตรีไทยขึ้นมาแทนสิ่งที่สูญสิ้นไป ลักษณะของวิชาสี่พันครไทยก็ไม่สามารถก้าวหน้าและพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิระพันธ์ พูลพัฒน์ (2514: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการของการบริหารการศึกษา สรุปได้ว่า พัฒนาการการบริหารการศึกษาไทยแยกศึกษาออกเป็น 5 ประการคือ นโยบายในการจัดการศึกษา การจัดองค์การบริหารการศึกษา การบริหารงานบุคคล การจัดระบบการเงินเพื่อการศึกษา และวิวัฒนาการทางด้านการบริหารการศึกษาในฐานวิชาชีพชั้นสูง

นโยบายในการจัดการศึกษาของไทยนับแต่สุโขทัยมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มุ่งพุทธศึกษาและจริยธรรม ให้พลเมือง อ่าน เขียน เรียงเลข และศีลธรรมตามแนวพุทธศาสนาแล้วมา พ.ศ.2430 เริ่มมีระบบบริหารการศึกษา มุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้คนเข้ารับราชการและจัดการเล่าเรียนให้แพร่หลายขึ้น จนถึง พ.ศ. 2464 จึงขยายความมุ่งหมายเป็นการศึกษาสำหรับชาติเพื่อยกคนทั้งชาติให้มีความรู้สูงขึ้น พ.ศ. 2475 เน้นจริยศึกษา พุทธศึกษา และพลศึกษา และให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาเหมาะสมแก่สภาพ พ.ศ. 2494 เน้นอาชีพโดยหัตถศึกษาและใน พ.ศ. 2503 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการปกครองของประเทศ

วุฒิชัย มูลศิลป์ (2512: บทคัดย่อ) ศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สรุปผลการศึกษาได้ว่า การศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาสมัยใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาในสมัยดังกล่าวคือ

1. การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก ทำให้ไทยต้องเร่งรัดพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยมีรากฐานในการปรับปรุงที่สำคัญคือการศึกษา
2. อิทธิพลด้านแนวความคิดต่างประเทศ จากการเสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. ความต้องการของบุคคลเข้ารับราชการ
4. เพื่อช่วยทาสให้เป็นไทยจริง ๆ

ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดจุดมุ่งหมายของการศึกษาในสมัยนั้น คือเพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สูงขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานในการปรับปรุงประเทศ และเพื่อประโยชน์ในทางศาสนา ซึ่งการดำเนินการในการจัดการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อน พ.ศ. 2441

การศึกษายังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ขึ้นสังกัดกรมทหารมหาดเล็ก เมื่อตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นใน พ.ศ. 2430 การศึกษาทั้งหมดจึงอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมศึกษาธิการ ระยะที่ 2 เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2441 การศึกษาเริ่มมีหลักฐานมั่นคงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงบุคคลในการดำเนินการศึกษา มีการร่างโครงการศึกษาในกรุงเทพฯ มีการแบ่งหน้าที่กันจัดการศึกษา เสนอให้เก็บเงินเพื่อการศึกษา เป็นต้น และเมื่อ พ.ศ. 2435 ได้มีการประชุมตกลงเรื่องการจัดการศึกษาขึ้น โดยแบ่งส่วนรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนหัวเมือง กระทรวงนครบาล รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในกรุงเทพฯ กระทรวงธรรมการรับผิดชอบในระดับมัธยม

ส่วนอุปสรรคในการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ความเข้าใจผิดของราษฎรเกี่ยวกับการจัดการศึกษา กรมศึกษาธิการไม่ได้งบประมาณอุดหนุนเท่าที่ควร และขาดแคลนตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาดำเนินการ

เมื่อการศึกษาได้เริ่มมีหลักฐานมั่นคงขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2441 เป็นต้นมา หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2459 คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2516: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ มหาวิทยาลัยแห่งแรกที่จัดตั้งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2459 โดยการสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ซึ่งเป็นโรงเรียนสายอาชีพขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2476 ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการเมือง การปกครองไปสู่ประชาชน และในปี พ.ศ. 2486 ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยพร้อมกัน 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ภายหลังเปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบุคคลเฉพาะสาขา ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2508 จัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2509 จัดตั้งมหาวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2511 จัดตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และ พ.ศ. 2514 ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้านหลักสูตรและการสอน เมื่อเริ่มตั้งมหาวิทยาลัย รับผู้จบมัธยมปีที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2479 ได้รับผู้จบชั้นเตรียมอุดมศึกษา ปัจจุบันรับเฉพาะผู้จบเตรียมอุดมหรือมัธยมศึกษาปีที่ 5 ส่วนด้านการ

สอนในทุกสมัยเป็นการบรรยาย เมื่อมีการสอนระดับบัณฑิตศึกษา มีการใช้วิธีการสัมมนาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง รวมทั้งสำหรับการวัดผลใช้ระบบคะแนนเต็ม 100 ให้เกรดเป็นตัวอักษร รวมทั้งผ่านและไม่ผ่านด้วย งานวิจัยมีการพัฒนาล่าช้ามาก เริ่มใน พ.ศ. 2509 และ พ.ศ. 2514 ส่วนงานบริการชุมชนเริ่มที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และต่อมาก็มีเกือบทุกมหาวิทยาลัย อีกทั้งบทบาทก็เริ่มเปลี่ยนไปสนใจกับสิ่งแวดล้อมรอบสถาบันมากขึ้น แต่ยังมีแนวโน้มคงรูปเดิม เปลี่ยนแปลงไปเฉพาะปริมาณ เพราะในโครงการพัฒนาแต่ละมหาวิทยาลัยได้ก่อแนวคิดใหม่และหลักประกันคุณภาพอย่างเพียงพอ

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2520 รัช ชะอุ่ม ได้วิจัยเรื่อง พัฒนาการของอาชีพครูในประเทศไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ระหว่าง พ.ศ. 1781-2414 ผู้ที่เป็นครูได้แก่พระสงฆ์ สอนโดยอาศัยหลักฐานจากหลักธรรมในพุทธศาสนา งานครูทำด้วยความสมัครใจ มิได้ยึดเป็นอาชีพ หลัง พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา ได้มีการศึกษาในระดับโรงเรียนแบบตะวันตก ผู้เป็นครูมีทั้งข้าราชการ พระสงฆ์ และครูเฉลยศักดิ์บทบาทในการสอนและอบรมศิษย์ยังคงเป็นไปในลักษณะเดิม ต่อมาเมื่อมีการขยายการยังคงมีสถานภาพเหมือนเดิม ครูที่เป็นพระสงฆ์ค่อย ๆ ลดจำนวนลงตามลำดับ ส่วนครูที่เป็นครูเฉลยศักดิ์เปลี่ยนมาเรียกชื่อเป็นครูโรงเรียนราษฎร์ ระยะเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้กำหนดประเภทของข้าราชการครูขึ้นมาโดยเฉพาะ ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับครูมีหลายประเภทและหลายสังกัด ได้แก่ ข้าราชการครู ข้าราชการกรุงเทพมหานคร พนักงานเทศบาลและครูโรงเรียนราษฎร์

หลังจากทำงานได้เปลี่ยนสภาพมาเป็นงานอาชีพดังกล่าวแล้ว ก็ได้พัฒนาการมาโดยลำดับมีสมาคมอาชีพครูเกิดขึ้นคือ สหคณาจารย์สมาคม ซึ่งได้เปลี่ยนมาเป็นคุรุสภาในปัจจุบัน การฝึกหัดครูก็ได้มีการขยายหลักสูตรให้สูงขึ้นจนถึงระดับปริญญาตรี และในปัจจุบันก็ได้ขยายให้สูงขึ้นไปอีกจนถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และมีจรรยาบรรณแห่งอาชีพซึ่งได้กำหนดไว้เป็นหลักฐานแน่นอนโดยคุรุสภา โดยหลักสากลแล้วกล่าวได้ว่า อาชีพครูในประเทศไทยได้พัฒนามาถึงขั้นที่อาจนับเป็นวิชาชีพชั้นสูงได้ อาชีพหนึ่ง แต่เนื่องจากยังมีปัญหาบางประการเกี่ยวกับบทบาทของสมาคมอาชีพครู การผลิตและการใช้ครู รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการครองชีพของครู จึงยังไม่อาจจะเป็นที่ยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไปว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

ประคิษฐ์ อินทนิล (2524: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติต่อดนตรีไทยของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยสวนกลาง ผลการวิจัยพบว่าโดยส่วนรวมนิสิตนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีไทย นิสิต นักศึกษาหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีไทยมากกว่านิสิตนักศึกษาชาย นอกจากนี้ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสบการณ์ทางดนตรีไทยในมหาวิทยาลัย และสภาวะแวดล้อมทางดนตรีไทย ส่งผลต่อทัศนคติทางด้านดนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาด้วย

นภค พลสวัสดิ์ (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถภาพครูดนตรีที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ และศรีสะเกษต้องการพบว่า สมรรถภาพครูดนตรีตามความต้องการของครู และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษไม่แตกต่างกัน กล่าวคือครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า สมรรถภาพด้านต่าง ๆ ทุกด้าน เป็นสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูดนตรีและโดยเฉพาะสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นสมรรถภาพที่จำเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านพบว่าสมรรถภาพครูดนตรีด้านมนุษยสัมพันธ์ตามความเห็นของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาและนักเรียนในจังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และสมรรถภาพครูดนตรีด้านวิชาการ คือรู้จักวิธีบำรุงรักษาเครื่องดนตรีและสากล เป็นสิ่งที่จำเป็น ครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษต้องการมากที่สุด

อรุณ วิวัฒน์ปฐพี (2527: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาเอกดนตรีศึกษาในวิทยาลัยครู พบว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนใหญ่มีความเหมาะสม โครงสร้างเนื้อหาสาระเป็นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย จำนวนหน่วยกิตดนตรีปฏิบัติมีน้อยเกินไปสำหรับเนื้อหาส่วนใหญ่เหมาะสม ส่วนการประเมินปัจจัยเบื้องต้นสำหรับหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิต่ำกว่าเกณฑ์สัดส่วนมาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยจำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียนการสอนยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่วนนักศึกษามีความเหมาะสมปานกลางและการประเมินกระบวนการ พบว่า กระบวนการของหลักสูตรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร นักศึกษาคำเนินการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีลักษณะเป็นผู้รับ ชักถามและแสดงความคิดเห็นน้อย กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาได้รับผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาได้รับผลสัมฤทธิ์จากกระบวนการเรียนการสอนด้านพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยน้อย ส่วน

การประเมินผลผลิต พบว่าบัณฑิตวิชาเอกคนตรีศึกษามีคุณสมบัติเป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างน้อย

เฉลิมพล งามสุทธิ (1980: A) ได้ทำการสำรวจทัศนคติของผู้ที่ศึกษาคนตรีไทยเกี่ยวกับการศึกษาคนตรีในประเทศไทย พบว่า ทัศนคติต่อการศึกษาคนตรีในประเทศไทย ระหว่างผู้บริหารและผู้สอนคนตรีในประเทศไทย มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาวิชาคนตรีไม่แตกต่างกัน แต่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิธีการบริหารและวิธีสอนคนตรี อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างทั้งสองคือ ทั้งผู้บริหารและผู้สอนคนตรียอมรับและเข้าใจในข้อที่ว่า คนตรีเป็นการศึกษาทางวิชาการที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับวิชาอื่น ๆ

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวถึงพัฒนาการของการบริหารการศึกษาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ทัศนคติของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อคนตรีไทย การสำรวจความสนใจของนักศึกษาเกี่ยวกับด้านคนตรี ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาคนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนคนตรีไทย และการประเมินผลหลักสูตรวิชาเอกคนตรีศึกษาในวิทยาลัยครู ซึ่งเป็นการวิจัยในส่วนภายนอกของกระบวนการศึกษาวิชาคนตรีไทย ไม่ได้เน้นการสอนและการสืบเนื่องคนตรีไทย วิธีการถ่ายทอดการสืบเนื่องได้เริ่มมาอย่างไร และพัฒนาไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่าวิชาคนตรีไทยเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ได้เปิดสอนในระดับอุดมศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว หากแต่ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของวิธีการศึกษา การถ่ายทอดการสืบเนื่องของวิชาคนตรีไทยเป็นมาอย่างไร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาคนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการศึกษาพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนคริไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของการศึกษาคนตรีไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนคริไทยสมัยรัตนโกสินทร์เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยข้อมูลส่วนหนึ่งเก็บรวบรวมจากเอกสาร และสิ่งตีพิมพ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาชีพนคริไทย ได้แก่หนังสือราชการ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง รายงานการประชุม กฎหมายต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล วรรณคดี จดหมายเหตุ บันทึกต่าง ๆ เอกสาร วารสาร จุลสาร และวิทยานิพนธ์ ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคนตรีไทย โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาคนตรีไทย

1.1 ศึกษาเอกสารจาก หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ห้องสมุดวิทยาลัยครู ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ ห้องสมุดศูนย์
สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

1.2 รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศึกษาคนตรีไทยจากแหล่งข้อมูลที่
กล่าวมาแล้ว

1.3 คัดเลือกเอกสารโดยผู้วิจัยจะพิจารณาความเชื่อถือได้ ความถูกต้องของ
เอกสารแต่ละฉบับ ด้วยเกณฑ์การพิจารณาตามระเบียบวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งแยกเป็น 2 เกณฑ์
คือเกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criticism) ซึ่งมุ่งพิจารณาที่มาของเอกสาร ผู้เขียน
เอกสารนั้น ๆ และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criticism) ซึ่งมุ่งพิจารณาถึงสื่อความ
หมายของเอกสาร ว่าชัดเจนเพียงใดในการคัดเลือกเอกสารนี้ ผู้วิจัยได้ยึดครายละเอียดตามเกณฑ์ที่
อร์พินซ์ ต้นชนะสฤษดี (2522: 29-30) ได้ดัดแปลงมาจากเกณฑ์พิจารณาของ บี. ดีโอบ็อลด์
แวนดาเลน (B. Deobold Van Dalen 1962: 163-173) ดังนี้

ก. เกณฑ์การพิจารณาภายนอกจะพิจารณา 5 เรื่อง คือ

1. แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิ และเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้
หรือไม่

2. ใครเป็นผู้เขียนเอกสาร

3. เป็นเอกสารต้นฉบับ ฉบับคัดลอก หรือฉบับปรับปรุง ถ้าเป็นฉบับคัด
คัดลอกหรือฉบับแก้ไข ได้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นหรือไม่ และสามารถสืบค้นหาแหล่งอ้างอิงหรือไม่

4. เอกสารนั้นเผยแพร่เมื่อใด

5. เอกสารนั้นมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่อย่างไร

ข. เกณฑ์การพิจารณาภายใน จะพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ 4 เรื่อง คือ

1. ผู้เขียนเอกสารนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความสามารถในสิ่งที่เขียน
หรือไม่

2. ผู้เขียนเอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้หรือไม่ เช่น เขียนจาก
บันทึกหรือเขียนจากความทรงจำ

3. ในเอกสารนั้นมีความตั้งใจที่จะบิดเบือนความจริง หรือมีความคิดส่วน

ตัวของผู้เขียนเอกสารหรือไม่

4. เอกสารฉบับนั้นสื่อความชัดเจนหรือไม่ และข้อความในเอกสารนั้นมีความหมายอย่างไร

จากเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยพิจารณาเอกสารที่ละฉบับ ที่ได้คัดเลือกไว้เป็นหลักฐานในการวิจัยตามข้อ 4 นอกจากนั้นยังมีเอกสารอื่น ๆ อีกซึ่งได้อ้างอิงเมื่อกล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ

2. รวบรวมเอกสารที่คัดเลือกได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง

โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ของ อุดมพร จามรมาน (2529: 10) ได้กล่าวไว้ดังนี้

2.1 ข้อมูล หมายถึงหน่วยสาระที่ได้รับการบันทึกโดยอาศัยสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นอักษร เช่น รูปภาพ การ์ตูน ละคร เพลง หลักฐานทางประวัติศาสตร์คำกล่าว เป็นต้น

2.2 กระจัดกระทำ หมายถึงการลดข้อมูลให้เหลือประเด็นหลัก

2.3 สรุปอ้างอิง หมายถึง การใช้ความรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ที่จะทำให้ข้อมูลไปเกี่ยวกับเนื้อหาอย่างถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง

2.4 การวิเคราะห์ หมายถึง การระบุและหารูปแบบที่ช่วยให้เกิดการสรุปผลวิเคราะห์ รูปแบบที่ใช้ คือการทดสอบความทดแทนซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อเรื่องร่วมกับวิธีการอื่นแล้วเปรียบเทียบผล

3. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคนตรีไทยโดยตรง คือ

3.1 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านคนตรีไทย หรือศิลปินคนตรีไทยที่ประกอบอาชีพอิสระ

3.2 อาจารย์ผู้สอนคนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพนคนตรีไทย

3.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการร่างหลักสูตรคนตรีไทยในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพนคนตรีไทย

3.1 เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญหรือศิลปินทางด้านคนตรีไทย

1. เป็นบุคคลที่ได้รับการสืบทอดด้านคนตรีไทยมาจากศิลปินที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของวงการคนตรีไทย หรือเป็นทายาทศิลปินคนตรีไทยที่มีความสามารถทางด้านคนตรีไทย

2. เป็นบุคคลที่เคยรับราชการหรือกำลังรับราชการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่คนไทยของประเทศ

3. เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทางด้านคนไทยตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

4. เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคนไทยเฉพาะทาง

5. อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี

3.2 เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคัดเลือกอาจารย์ผู้สอนคนไทยในสถาบันอุดมศึกษา

3.2.1 จะต้องจบการศึกษาด้านคนไทยจากสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่ำระดับปริญญาตรี หรืออนุปริญญา

3.2.2 มีประสบการณ์ในการสอนคนไทยในสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

3.2.3 เป็นอาจารย์ที่กำลังสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่กำลังเปิดสอนวิชาชีพคนไทยในปัจจุบัน

3.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเลือกผู้เกี่ยวข้องกับการร่างหลักสูตรวิชาชีพคนไทยจะต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรของแต่ละสถาบันที่เปิดสอน วิชาชีพคนไทย หรืออาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนในสถาบันอุดมศึกษาจนถึงปัจจุบัน

การนำเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวคือ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย การนำเสนอข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ในเรื่อง เครื่องดนตรีไทย การประสมวงดนตรีไทย และเพลงไทย

บทที่ 3 การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสำนักสามัญชนและราชสำนัก (พ.ศ. 2325-2475) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทย การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสำนักสามัญชนและราชสำนัก ในด้านการรับเข้าศึกษา หลักสูตรและการสอน และสถานภาพของผู้จบการศึกษา

บทที่ 4 การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ (พ.ศ. 2477-2529) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทย การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในด้านการรับเข้าศึกษา หลักสูตรและการสอน และสถานภาพของผู้จบการศึกษา

บทที่ 5 การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาสังกัดกรมฝึกหัดครูและทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ (พ.ศ. 2513-2529) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทย การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสหวิทยาลัย สังกัดกรมการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านการรับเข้าศึกษา หลักสูตรและการสอน และสถานภาพของผู้จบการศึกษา

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ คือ

1. ผลการวิจัยช่วยให้เข้าใจกระบวนการพัฒนาการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
2. ผลการวิจัยจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ใน

ด้านดนตรีไทยและวิชาชีพนครไทยมากขึ้น

3. ผลการวิจัยเป็นเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพนครไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ชิ้นแรก สำหรับนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจเกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพนครไทย

4. ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาตัดสินใจ ในการวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพนครไทยในอนาคต